

УДК 351.74(438)

В. В. КОПЧА,*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права Ужгородського національного університету***ПОЛІЦІЯ ПОЛЬСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ:
НОРМАТИВНИЙ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ**

Досліджено нормативне регулювання та специфіку організації поліцейських сил Польщі, проаналізовано Закон про поліцію 1990 р. та інші нормативні акти в цій сфері. Зроблено висновок, що основною причиною реформування поліції Польщі було зобов'язання щодо втілення стандартів і цінностей поліцейської діяльності Європейського Союзу, вступ до якого був стратегічною метою держави.

Ключові слова: *Польща, поліція, права людини, Європейський Союз.*

Kopcha, V.V. (2017), "Police of the republic of Poland: regulatory and organizational aspects" ["Politsiia Pol'skoi Respubliki: normatyvnyi ta orhanizatsiyni aspekti"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 106–111.

Постановка проблеми. Польща, як і інші держави Центральної та Південно-Східної Європи, провела цілеспрямовані реформи в різних сферах суспільного і державного життя, підтвердженням чого стало її прийняття до Європейського Союзу 1 травня 2004 р. Досвід реформи поліції Польщі важливий для України з багатьох причин. По-перше, увагу привертають правові засоби, що застосовувалися законодавцем для створення нової моделі поліції в державі, яка заснована на верховенстві права. По-друге, цікавим є алгоритм реформи, а також стан її ресурсного забезпечення.

Стан дослідження. Окремі питання організації поліцейських сил Польщі досліджувались у працях О. С. Проневича [1; 2], П. П. Підюкова [3], О. С. Передерія [4], однак специфіка предмета і темпоральних параметрів зумовлює подальші наукові пошуки в цьому напрямку.

Метою статті є аналіз організації та ресурсного забезпечення Поліції Польської Республіки на підставі відповідного законодавчого регулювання.

Виклад основного матеріалу. Після демократичної революції 1988–1989 років реформування поліцейських сил Польщі стало одним із пріоритетів демократичної влади. Система органів МВС зазнала змін уже на ранньому етапі реформ, коли у квітні 1990 р. були схвалені закони про Міністерство внутрішніх справ, про поліцію та про Управління охорони держави. Замість міліції була створена поліція, переважна більшість працівників колишньої міліції, крім частини керівного складу, автоматично стали працівниками поліції. Наприклад, із 100 тисяч міліціонерів 97 тисяч стали поліцейськими, проте зі 137 керівників МВС до оновленого міністерства були переведені лише 20 осіб [5, с. 148–149]. Однак реформа лише починалася, і

в наступні місяці кількість звільнень з поліції не зменшувалася. Це було пов'язано з парламентськими дискусіями на тему нового закону про пенсії, менш вигідного для тих, хто залишався на поліцейській службі. Унаслідок такого підходу в поліції вже на початку 1993 р. було 30 тисяч цілком нових працівників, які повинні були пройти хоча б перепідготовку. Це зумовило реконструкцію системи поліцейської освіти, в якій провідне місце займає Вища школа поліції у м. Щитно, створена розпорядженням Ради Міністрів від 10 вересня 1990 р. Крім того, до структури поліцейської освіти ввійшли створені у другій половині 1990 р. Центр навчання поліцейських у м. Легіоново, Школа поліції в м. Слупську, Школа поліції в м. Піла, а також територіальні центри навчання. У 1999 р. до них приєдналася Школа поліції у м. Катовіце [6].

Реформуванню поліції сприяла визначеність політичних еліт Польщі щодо пріоритетів суспільних перетворень, які були втілені в 1996 р. в Національній стратегії інтеграції – документі, який окреслив змістовне наповнення реформ [7, с. 278]. З політичного органу, який виступав важливим атрибутом комуністичного режиму, Поліція Польщі за декілька десятиліть перетворилася в засновану на принципово нових засадах поліцейську організацію, якій станом на березень 2016 р. довіряли понад 72 % опитаних поляків [8].

Законодавчі основи. Як було відзначено, в Польській Республіці спеціальний закон про поліцейські сили було схвалено ще в 1990 р. під час перших кроків реформування суспільства та держави. Закон про поліцію від 06.04.1990 (далі – Закон) до кінця 2017 р. було змінено 137 актами (законами та рішеннями Конституційного трибуналу) [9]. Крім Закону

нормативною основою діяльності польської поліції є низка підзаконних нормативно-правових актів, а саме: розпорядження Ради Міністрів «Про способи провадження при виконанні деяких повноважень поліцейських» від 26.07.2005; розпорядження Ради Міністрів «Про визначення випадків, а також умов і способів застосування поліцейськими засобів безпосереднього примусу» від 17.09.1990; розпорядження Міністра внутрішніх справ і адміністрації «Про озброєння поліції» від 15.11.2000; розпорядження Ради Міністрів «Про особливі умови та способи провадження при застосуванні поліцейськими вогнепальної зброї та засади застосування вогнепальної зброї відділами та підвідділами поліції» від 19.07.2005; розпорядження Міністра внутрішніх справ і адміністрації «Про обмундирування поліцейських» від 20.05.2009; директива головного коменданта Поліції «Про дії поліцейських щодо учасників дорожнього руху, які користуються дипломатичними або консульськими імунітетами та привілеями, а також користуються внутрішньодержавними імунітетами» від 03.01.2006; «Засади професійної етики поліцейського», затверджені розпорядженням головного коменданта Поліції від 31.12.2003 № 805 тощо [10, с. 743].

Організація Поліції Польщі. Розділ 2 Закону присвячено впорядкуванню організації Поліції, яка згідно зі ст. 4 складається з таких видів служб: кримінальної, превентивної, допоміжної (для діяльності Поліції в організаційному, логістичному та технічному планах). Крім того, до складу Поліції входять судова поліція, а також: 1) Вища школа поліції, центри підготовки та поліцейські школи; 2) окремі превентивні загони й антитерористичні підрозділи; 3) дослідницькі інститути. Слід указати, що організацію та сферу діяльності Вищої школи поліції в Щитні, процедуру призначення та відкликання ректора, а також призначення, обрання та відкликання проректорів регулює Закон про вищу освіту від 27.07.2005. У 2014 р. згідно зі ст. 5а Закону у структурі Поліції було створено новий орган – Центральне бюро розслідувань поліції (CBŚP), яке здійснює слідчі дії по всій країні, виконує завдання щодо виявлення, профілактики та розкриття організованої злочинності. Начальник Центрального бюро розслідувань поліції підпорядковується головному коменданту Поліції, призначається на посаду міністром, відповідальним за внутрішні справи, за поданням головного коменданта Поліції.

Центральним органом державної адміністрації, відповідальним за питання захисту без-

пеки людей та підтримання публічної безпеки і правопорядку, є головний комендант Поліції, який підпорядковується міністру, відповідальному за внутрішні справи. Він є керівником усіх службових осіб Поліції (поліцейських). Головного коменданта Поліції призначає та відкликає Голова Ради Міністрів за поданням міністра, відповідального за внутрішні справи, а його заступників, у тому числі першого заступника, призначає та відкликає міністр, відповідальний за внутрішні справи, за поданням головного коменданта Поліції. У разі, якщо посада головного коменданта Поліції стає вакантною, міністр, відповідальний за внутрішні справи, до часу призначення нового коменданта доручає виконувати його обов'язки одному із заступників на строк не довше 3 місяці. У разі тимчасової неспроможності головного коменданта Поліції виконувати свої функції міністр, відповідальний за внутрішні справи, до часу усунення перешкоди у виконанні цих функцій, але на строк не довше 6 місяців, доручає виконувати обов'язки головного коменданта Поліції одному з його заступників (ст. 5 Закону).

Як впливає з положень Закону, ключову роль в управлінні Поліцією відіграє головний комендант Поліції, який визначає, зокрема: 1) докладні принципи організації та сферу діяльності комендатур, комісаріатів та інших організаційних підрозділів Поліції; 2) методи та форми виконання завдань окремими поліцейськими службами в межах, не охоплених іншими положеннями, виданими на основі закону; 3) програми професійної підготовки поліцейських; 4) сферу, докладні умови, процедуру проведення, а також принципи оцінювання тесту фізичної підготовки поліцейських; 5) докладні принципи підготовки тварин, які використовуються для виконання завдань Поліції, а також норми їх харчування; 6) докладні умови безпеки й охорони служби після консультації з Державною інспекцією праці; 7) принципи професійної етики поліцейських після консультації з професійною спілкою поліцейських (ст. 7).

Коменданти Поліції подають річні звіти про свою діяльність та інформацію про стан правопорядку і публічної безпеки відповідним воеводам, старостам, війтам (бурмістрам або президентам міст), а також радам повіту та радам гмін. У разі загрози публічній безпеці або порушення публічного порядку звіти й інформацію подають цим органам невідкладно на кожну їх вимогу, однак у межах виявлення злочинів і переслідування осіб, які їх вчинили, звіти та інформація можуть передаватися виключно судам і прокурорам на їхню вимогу. З іншого

боку, вїт (бурмістр, президент міста) або староста можуть вимагати від відповідного коменданта Поліції відновити правопорядок або вжити заходів, що запобігають порушенню закону, а також спрямованих на усунення загрози безпеці та публічному порядку, однак така вимога не може стосуватись оперативно-розшукових, слідчих дій, дізнання, а також дій у сфері переслідування проступків.

Сфера повноважень Поліції. Згідно зі ст. 14 Закону в межах своїх завдань Поліція з метою виявлення, запобігання та викриття злочинів і проступків виконує оперативно-розшукові дії, дії щодо дізнання та слідства й адміністративно-правопорядкові дії, дії на розпорядження суду, прокурора, органів державної адміністрації та територіального самоврядування в межах, у яких цей обов'язок визначено в окремих законах. Поліцейські під час виконання службових обов'язків зобов'язані поважати людську гідність, дотримуватися прав людини та захищати їх.

Поліцейські, виконуючи дії, зазначені у ст. 14, мають право: 1) вимагати документи від осіб з метою встановлення їх особи; 2) затримувати осіб за процедурою та у випадках, визначених у приписах Кодексу карного провадження та інших законів; 2а) затримувати осіб, позбавлених свободи, які на підставі дозволу відповідного органу покинули слідчий ізолятор або заклад відбування покарання та у визначений термін не повернулися до нього; 3) затримувати осіб, які в очевидний спосіб створюють безпосередню загрозу життю або здоров'ю людей, а також майну; 3а) брати в осіб мазки зі слизової оболонки щік: а) за процедурою та у випадках, визначених у приписах Кодексу карного провадження; б) з метою ідентифікації осіб, особистість яких не встановлено, а також осіб, які намагаються приховати свою особу, якщо встановити особу в інший спосіб неможливо; 3б) брати біологічний матеріал із трупів людей, особа яких не встановлена; 4) обшукувати осіб і приміщення за процедурою та у випадках, визначених у приписах Кодексу карного провадження та інших законів; 4а) спостерігати та реєструвати з використанням технічних засобів зображення з приміщень, призначених для осіб, затриманих або приведених з метою витверезіння, поліцейських дитячих кімнат, перехідних кімнат, а також тимчасових перехідних приміщень; 5) здійснювати особистий огляд, а також перегляд вмісту багажу та перевірку вантажу в портах і на вокзалах, у засобах наземного, повітряного та водного транспорту в разі існування обґрунтова-

ної підозри виконання забороненого вчинку під загрозою покарання; 5а) спостерігати та реєструвати з використанням технічних засобів зображення подій у публічних місцях, а в разі оперативно-розшукових та адміністративно-правопорядкових дій, що здійснюються на підставі закону, також і звуку, що супроводжує ці події; 6) вимагати необхідну допомогу від державних установ, органів державної адміністрації та територіального самоврядування, а також суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у комунальній сфері (згадані установи, органи та суб'єкти зобов'язані в межах своєї діяльності надавати таку допомогу згідно з чинними приписами законодавства); 7) звертатися про надання необхідної допомоги до інших суб'єктів господарювання та громадських організацій, а також в нагальних випадках до будь-якої особи про надання невідкладної допомоги згідно з чинними приписами права. У Законі зазначено, що затримання особи може бути застосоване тільки тоді, коли інші засоби виявилися непридатними або неефективними, а також те, що затримана особа може бути пред'явлена для впізнання, сфотографована або піддана дактилоскопії тільки тоді, коли її особу не можна встановити в інший спосіб. Затримана особа може бути розміщена у приміщенні організаційної одиниці Поліції або приміщенні організаційної одиниці Прикордонної охорони, призначеному для затриманих осіб (ст. 15 Закону).

Спеціальні повноваження Поліції. У разі непідкорення виданим на підставі закону розпорядженням органів Поліції або її службових осіб поліцейські можуть застосовувати такі засоби безпосереднього примусу: 1) фізичні, технічні та хімічні засоби, що служать для позбавлення свободи рухів або конвоювання осіб, а також для зупинення поїздів; 2) службові палиці; 3) водні зупиняючі засоби; 4) службових собак і коней; 5) непроникаючі кулі, що вистрілюються з вогнепальної зброї. Поліцейські можуть застосовувати виключно такі засоби безпосереднього примусу, які відповідають потребам, що впливають з наявної ситуації, та є необхідними для досягнення підкорення виданим розпорядженням.

Закон передбачає особливі ситуації, в яких може діяти Поліція. Згідно зі ст. 18 у разі загрози публічній безпеці або порушення публічного порядку, особливо шляхом створення: 1) загальної небезпеки для життя, здоров'я або свободи громадян; 2) безпосередньої загрози для майна у значних розмірах; 3) безпосередньої загрози для об'єктів або пристроїв, про які

йшла мова в п. 4 абз. 1 ст. 17; 4) загрози злочинно-терористичного характеру або його вчинення щодо об'єктів, які мають особливе значення для безпеки або обороноздатності держави, чи можуть мати наслідком небезпеку для людського життя, – Голова Ради Міністрів за поданням міністра, відповідального за внутрішні справи, з метою забезпечення публічної безпеки або відновлення публічного порядку може розпорядитися про застосування озброєних частин або підрозділів Поліції. У невідкладних випадках зазначені рішення приймає міністр, відповідальний за внутрішні справи, невідкладно повідомляючи про нього Голову Ради Міністрів. У зазначених випадках, якщо застосування озброєних частин і підрозділів Поліції виявиться недостатнім, на допомогу можуть бути застосовані частини та підрозділи Збройних Сил Польської Республіки на підставі постанови Президента Польської Республіки, виданої за поданням Голови Ради Міністрів. Солдати частин і підрозділів Збройних Сил, скерованих на допомогу озброєним частинам та підрозділам Поліції, користуються в межах, необхідних для виконання їхніх завдань щодо всіх осіб, повноваженнями поліцейських (див.: [11]).

Бюджет і чисельність Поліції. У 2015 р. державний бюджет передбачав видатки у 8,62 млрд злотих на покриття витрат Поліції, з яких лише 1,3 млрд виділялися на оплату праці. Інші напрями фінансування стосувалися стандартизації програм підготовки та поліцейських дільниць, а також інвестиційних закупівель. Потрібно зазначити, що в номінальних показниках бюджетні витрати на Поліцію зросли в державі з 4,7 млрд злотих у 2000 р. до 8,62 млрд у 2015 р. [12].

У 2015 р. у Поліції Польщі працювали майже 100 000 чоловіків і жінок, розміщених у 16 воєводних штаб-квартирах поліції, штаб-квартирі головного коменданта Поліції (яка також виступає як регіональна штаб-квартира), 329 повітових штаб-квартирах і 2072 поліцейських дільницях. Станом на червень 2017 р. у Поліції загалом працювали понад 97,7 тисяч осіб, у тому числі на офіцерських посадах – понад 84,6 тис. осіб (без урахування курсантів). Заробітна плата поліцейських диференціюється: в 3-му класі посад (середній рівень кар'єри) – 3165 польських злотих, у 9-му класі (5700 офіцерів) – 5169 польських злотих. Для порівняння: комендант повіту заробляє в середньому 7286 польських злотих, комендант

воєводства – 9517 польських злотих, а головний комендант Поліції – 15 304 польських злотих [13].

Місцева поліція. Підрозділи місцевої поліції (Straże Gminne (Miejskie)) функціонують у Польщі на підставі Закону про гмінних стражників від 29.08.1997 (далі – Закон від 29.08.1997) [14], а також низки рішень Ради Міністрів і наказів Міністерства внутрішніх справ і адміністрації.

Згідно зі ст. 1–2 Закону від 29.08.1997 для захисту громадського порядку в муніципалітеті може бути створено екіпіроване формування – «стража» (охорона). Воно створюється радою муніципалітету після консультації з відповідним комендантом Поліції, який наділений територіальною компетенцією, та з повідомлення воєводи. Декілька сусідніх муніципалітетів можуть через договір запровадити спільну «стражу». Водночас муніципальна рада може розпустити місцеву стражу. Усі витрати, пов'язані з місцевою стражею, здійснюються за рахунок бюджету громади. Керівництво стражею здійснює комендант, який працює на умовах трудового договору з керівником муніципалітету. Контроль за діяльністю місцевої стражі здійснює голова муніципалітету (міський голова). Закон передбачає співпрацю Поліції та стражі, яка, зокрема, охоплює: 1) постійний обмін інформацією про загрози, що виникають у цій галузі в рамках сфери безпеки людей і майна, миру та громадського порядку; 2) організацію системи поліції та охорони зв'язку з урахуванням місцевих потреб та можливостей і забезпечення постійного зв'язку між поліцейськими підрозділами й охоронцями; 3) координацію розгортання поліцейських сил та охоронців, враховуючи загрози, що виникають у цій галузі тощо (ст. 9 Закону від 29.08.1997).

Враховуючи зазначене, можливо зробити певні **висновки**. По-перше, процес реформування Поліції Польської Республіки був тривалим, відбувався в декілька етапів протягом майже трьох десятиліть, головним його чинником виступало зобов'язання щодо втілення стандартів і цінностей поліцейської діяльності Європейського Союзу, вступ до якого був стратегічною метою держави. По-друге, організація Поліції Польщі на сьогодні засвідчує баланс між організаційними зусиллями та ресурсним забезпеченням, які зосереджені на досягненні чітких результатів у показниках ефективності поліцейських сил.

Список бібліографічних посилань

1. Проневич О. С. Професійні спілки як форма контролю за дотриманням соціально-трудових прав працівників поліції (на прикладі Німеччини та Польщі). *Право і Безпека*. 2012. № 2 (44). С. 170–174.

2. Проневич О. С. Адміністративно-правові засади діяльності Головної комендатури поліції Польщі. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2012. № 2 (57). С. 314–323.
3. Підкоков П. П. Структура, система та компетенція поліції Польщі в контексті реформування системи МВС України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2012. Вип. 2. С. 23–30.
4. Передерій О. С. Спеціальні гарантії здійснення компетенції поліцією в країнах континентальної правової сім'ї (загальнотеоретична характеристика на прикладі Польщі). *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. Вип. 39. С. 53–60.
5. Центрально-Восточная Европа во второй половине XX века : в 3 т. Т. 3 : Трансформации 90-х годов. Ч. 2. М. : Наука, 2002. 464 с.
6. Policja w III Rzeczypospolitej (1990–2010) // О Policji : сайт. URL: <http://www.info.policja.pl/inf/historia/policja-w-iii-rp/policja-w-iii-rzeczypo/67621,Policja-w-III-Rzeczypospolitej-19902010.html> (дата звернення: 23.10.2017).
7. Вишеградская Европа: откуда и куда? Два десятилетия по пути реформ в Венгрии, Польше, Словакии и Чехии / под ред. Л. Н. Шишлиной. М. : Весь Мир, 2010. 568 с.
8. Policja najlepiej oceniana formacją mundurową. URL: <http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/123998,Policja-najlepiej-oceniana-formacja-mundurowa.html?sid=3d12ae49f9324fdde0e06db94dd07339> (дата звернення: 10.10.2017).
9. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji // Internetowy System Aktów Prawnych / Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19900300179/U/D19900179Lj.pdf> (дата звернення: 19.10.2017).
10. Проневич О. С. Роль і місце поліції в системі органів публічної адміністрації Польщі. *Форум права*. 2010. № 4. С. 741–747. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2010_4_118 (дата звернення: 06.11.2017).
11. Закон Польської Республіки про поліцію від 1990 р. // Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ : Вид. Москаленко О. М., 2013. С. 358–428.
12. Budżet Policji 2015 // О Policji : сайт. URL: <http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/budzet-policji/47707,Budzet-Policji.html> (дата звернення: 06.11.2017).
13. Zarobki policjantów 2017 // О Policji : сайт. URL: <http://www.info.policja.pl/inf/organizacja/zarobki-policjantow/147638,Zarobkpolicjantow-2017-r.html> (дата звернення: 16.10.2017).
14. Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych // Internetowy System Aktów Prawnych / Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19971230779/U/D19970779Lj.pdf> (дата звернення: 06.11.2017).

Надійшла до редколегії 23.11.2017

КОПЧА В. В. ПОЛИЦИЯ ПОЛЬСКОЙ РЕСПУБЛИКИ: НОРМАТИВНЫЙ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЙ АСПЕКТЫ

Исследованы нормативное регулирование и специфика организации полицейских сил Польши, проанализированы Закон о полиции 1990 г. и другие нормативные акты в этой сфере. Сделан вывод, что основной причиной реформирования полиции Польши было обязательство в отношении реализации стандартов и ценностей полицейской деятельности Европейского Союза, вступление в который было стратегической целью государства.

Ключевые слова: *Польша, полиция, права человека, Европейский Союз.*

KOPCHA V. V. POLICE OF THE REPUBLIC OF POLAND: REGULATORY AND ORGANIZATIONAL ASPECTS

The normative regulation and specifics of the organization of police forces of Poland have been researched; the Law on the Police of 1990 and other normative acts in this area have been analyzed.

It has been noted that after the democratic revolution of 1988-1989, the reform of the Polish police forces has become one of the priorities of democratic government. The system of agencies of the Ministry of Interior has already undergone changes at an early stage of reforms, when in April 1990 the Laws on the Ministry of Interior, on the Police and the Office of State Protection have been adopted. Instead of the militia, they created the police, and the vast majority of former officers of militia, except a part of the leadership, automatically became police officers.

It has been demonstrated that the central agency of state administration responsible for protecting people's safety and maintaining public safety and law and order is the Chief Commandant of the Police, who is subordinated to the Minister responsible for internal affairs. The Chief Commandant of the Police is the head of all police officers. The Commandant of the Police is appointed and withdrawn by the Chairman of the Council of Ministers on the recommendation of the Minister responsible for internal affairs.

Attention has been paid to the special powers of the police. In the case of disobedience to the police ordinance issued according to the law, police officers may use the following means of immediate coercion: 1) physical, technical and chemical means for deprivation of freedom of movement or convoy

of persons, as well as for stopping trains; 2) official batons; 3) water stopping devices; 4) official dogs and horses; 5) non-penetrating bullets shot with firearms. Police officers may use only such coercive measures as are appropriate to the needs arising from the present situation and are necessary to achieve subordination to the issued ordinance.

It has been concluded that the process of reforming the Police of the Republic of Poland was long, occurred in several stages for almost three decades, its main factor was the commitment to implement the standards and values of the European Union's police activities, the joining of which was a strategic goal of the state. Besides, nowadays the organization of the Police in Poland confirms the balance between organizational efforts and resource provision, which are focused on achieving clear results in efficiency indicators of the police forces.

Keywords: Poland, police, human rights, European Union.

УДК 343.85:347.63

М. М. ЛЕГЕНЬКА,

аспірант кафедри адміністративного права і процесу факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ

Обґрунтовано актуальність вивчення та врахування в нормотворчій діяльності міжнародних стандартів протидії домашньому насильству. Проаналізовано модельне законодавство ООН про домашнє насильство та перспективи впровадження його норм у вітчизняну практику. Узагальнено досвід законодавчого забезпечення боротьби з домашнім насильством у країнах Європи з точки зору можливостей його використання в Україні.

Ключові слова: запобігання та протидія домашньому насильству, міжнародні нормативно-правові стандарти, законотворчість, міжнародний досвід, захисний припис.

Lehenka, M.M. (2017), "International experience in combating domestic violence and the possibilities of its implementation in Ukraine" ["Zarubizhnyi dosvid protydii nasyilstvu v simi ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini"], *Pravo i Bezpeka*, No. 4, pp. 111–116.

Постановка проблеми. Характерною ознакою сучасного поступу вітчизняної юриспруденції в галузі забезпечення законних прав і свобод людини та громадянина є посилення боротьби з домашнім насильством [1; 2]. При цьому основна увага приділяється на нормативно-правовому забезпеченню охорони особи від домашнього насильства як на рівні законодавчому, так і шляхом затвердження та запровадження підзаконних нормативно-правових актів. Зазначена робота проводиться з використанням результатів досліджень у відповідній галузі правової науки, узагальненням практичних напрацювань і врахуванням відповідних міжнародних стандартів та зарубіжного досвіду.

Відповідно **метою** статті є аналіз міжнародних нормативно-правових документів, спрямованих на забезпечення протидії домашньому насильству, й узагальнення відповідного досвіду інших країн, який можна використати для організації нормативно-правового регулювання цього напрямку в нашій державі.

Стан дослідження. Питання важливості використання міжнародного досвіду для розвитку

національної нормативно-правової бази протидії домашньому насильству та надання допомоги постраждалим розглядалися такими вітчизняними вченими, як О. М. Бандурка, А. Б. Блага, А. О. Галай, В. О. Галай, Л. О. Головка, М. О. Качинська, К. Б. Левченко, В. В. Муранова, С. О. Проневич та ін. [3], однак у зазначеному ракурсі аналізуються вперше.

Виклад основного матеріалу. Вихідні положення міжнародних стандартів у сфері боротьби з домашнім насильством ґрунтуються на глибокому усвідомленні неприпустимості подібного насильства, яке є грубим порушенням прав людини. До найбільш важливих міжнародних нормативно-правових документів вважаємо за доцільне віднести Модельний закон ООН про домашнє насильство, ухвалений 2 лютого 1996 року Комісією ООН з прав людини [4]. Як зазначила спеціальний доповідач Організації Об'єднаних Націй з насильства щодо жінок Радхіка Кумарасвами, мета цього типового законодавства полягає в тому, щоб виступати як редакційний посібник для законодавчих органів та організацій, які прагнуть лобіювати свої